

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

РАДКОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ (№ 2)

(Жалба № 18382/05)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

10 февруари 2011 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

10/05/2011

*Решението е окончателно съгласно член 44 § 2 от Конвенцията.
Може да претърпи редакционни промени.*

По делото на Радков срещу България (№ 2),

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като камера в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*,

Карел Юнгвирт (Karel Jungwiert),

Марк Вилигер (Mark Villiger),

Изабел Беро-Лефевр (Isabelle Berro-Lefèvre),

Здравка Калайджиева,

Ангелика Нюсбергер [Angelika Nußberger],

Джулия Лафранк [Julia Laffranque], *съдии*,

и Клаудия Вестердик (Claudia Westerdiek), *секретар на Отделението*,

след проведено закрито заседание на 18 януари 2011 г.,

постанови следното решение, прието на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 18382/05) срещу Република България, подадена пред Съда на 26 април 2005 г. от българския гражданин г-н Пламен Тодоров Радков (наричан по-нататък „жалбоподател“) на основание член 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“).

2. Жалбоподателят няма процесуален представител. Българското правителство („правителството“) се представлява от своя агент – г-жа М. Димова от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателят твърди по-конкретно, че условията в Ловешкия затвор, където е бил задържан, са в нарушение на член 3 от Конвенцията и че той не е разполагал с правни средства за защита в това отношение, както се изисква от член 13 от Конвенцията.

4. На 10 март 2009 г. Съдът обявява жалбата за частично недопустима и решава да уведоми правителството за оплакванията на жалбоподателя относно условията на задържането му в Ловешкия затвор и липсата на ефективни правни средства за защита в това отношение. Съдът решава също така да разгледа по същество останалата част от жалбата едновременно с разглеждането на нейната допустимост (член 29 § 3 от Конвенцията, в сила преди 1 юни 2010 г.).

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

5. Жалбоподателят е роден през 1972 г. и в момента излежава присъда в затвора в Бобов дол.

A. Задържането на жалбоподателя

6. На 26 май 1999 г. жалбоподателят е арестуван по подозрение за убийство и задържан в следствения арест на Русенската окръжна следствена служба. На 8 март 2000 г. е преместен в Ловешкия затвор. Първоначално престоява в затвора като обвиняем до произнасянето на решението по делото. След 27 ноември 2003 г., когато е обвинен и осъден на доживотен затвор, остава там, за да излежи присъдата си. На 5 ноември 2008 г. е преместен в затвора в Бобов Дол.

7. След 27 ноември 2003 г. жалбоподателят е поставен под „специален режим” (виж параграфи 22 – 23 по-долу).

8. Докато е в Ловешкия затвор за неопределен период от време жалбоподателят е настанен в самостоятелна килия с размери четири квадратни метра. След това е преместен в килия с размери 12,6 квадратни метра, която дели с други задържани. Нито една от тези килии няма санитарен възел, мивка или течаща вода, като на затворниците се разрешава да посещават тоалетна само три пъти на ден за по десет минути. Извън тези периоди затворниците трябва да се облекчават в пластмасова кофа, която могат да изхвърлят и почистят, когато посещават тоалетна.

9. Според жалбоподателя сервираната храна е недостатъчна и с незадоволително качество.

10. Нито правителството, нито жалбоподателят представят информация за условията на излежаването на присъдата в затвора в Бобов Дол.

11. На 27 април 2004 г. жалбоподателят се оплаква на затворническата администрация от практиката да се използват кофи и от качеството на храната. Не е ясно дали е получил отговор. След прехвърлянето му в затвора в Бобов Дол жалбата е унищожена. Съдът не е информиран за отговора на администрацията.

Б. Искът на жалбоподателя срещу властите за обезщетение за вреди

12. На 27 октомври 2004 г. жалбоподателят завежда иск в Ловешкия районен съд срещу Министерството на правосъдието. Той

претендира за 3000 лева (BGN) обезщетение по член 1 от Закона за отговорността на държавата за вреди, причинени на граждани от 1988 г. (вж. параграф 25 по-долу), твърдейки, че е понесъл страдание и унижение в резултат от лошите условия на неговото задържане. Искът касае периода от 8 март 2000 г. до 27 октомври 2004 г.

13. Съдиите по делото посещават затвора и инспектират килиите, в които е бил държан жалбоподателят. Те изслушват свидетели и събират други доказателства.

14. В решение от 8 юли 2005 г. Ловешкият районен съд допуска частично иска. Той намира, че поради неосигурен достъп до санитарен възел и течаща вода властите не са изпълнили задължението си да осигурят условия на задържане, които са съвместими с човешкото достойнство. Той постановява:

„Без съмнение използването на кофа за удовлетворяване на физиологични нужди в килия с размери от около десет квадратни метра, без достатъчна вентилация и в присъствието на други хора, накърнява човешкото достойнство, излиза извън всякакви критерии за хигиена [и] представлява сериозен риск за здравето на задържаните. Условията, в които е поставен [жалбоподателят], са равностойни на унижително отношение ...”

15. Според мнението на съда тази ситуация е в противоречие с член 3 от Конвенцията и няколко разпоредби на вътрешното законодателство. За да направи този извод, съдът се позовава на практиката на настоящия Съд и на препоръките на Европейския комитет за предотвратяване на изтезанията относно използването на кофи в килиите (вж. параграф 27 по-долу).

16. Съдът разглежда също и твърдението на жалбоподателя, че храната е недостатъчна и с лошо качество. Той обаче намира, че то е необосновано, тъй като сервираната храна на лишените от свобода се приготвя в строго съответствие с порционите и изискванията, приети от Министерството на здравеопазването.

17. По отношение на оценката на размера на вредите, за които жалбоподателят би следвало да получи обезщетение, съдът заявява:

„Неимуществените вреди [по това дело] са равностойни на посегателство срещу личността, честта и достойнството на [жалбоподателя и на] ежедневен психологически и физически дискомфорт във връзка с използването на кофа за удовлетворяване на санитарни нужди. [Жалбоподателят] не е определил степента, в която това [му] е въздействало психологически и му е причинило морални страдания. Едно неприятно усещане или чувство и един епизод на депресия не могат да служат като основание за право на получаване на обезщетение за неимуществени вреди. Във връзка с това при определяне на размера на обезщетението съдът взема предвид субективните чувства, характерни за човек на тази възраст, пол и здравословно състояние, както и личността [на жалбоподателя], и заключава, че [неговото] психологическо състояние е било засегнато по начин и в степен, типични за човек, поставен в същата ситуация. Няма индикация, че физическото или психологическото

здраве [на жалбоподателя] се е влошило в резултат от неправомерния пропуск на ответника да действа.”

18. Съдът подчертава също, че искът касае дълъг период от време, продължаващ от 8 март 2000 г. до 27 октомври 2004 г. Въз основа на тези съображения той присъжда на жалбоподателя обезщетение от 250 лв. (еквивалентни на 128 евро (EUR)).

19. Тъй като отхвърля част от иска, съдът постановява жалбоподателят да заплати съдебна такса в размер на 150 лв., представляваща процент от отхвърлената част от иска (вж. параграф 26 по-долу). Така сумата, която жалбоподателят трябва да получи, възлиза на 100 лв. (еквивалентни на EUR 51).

20. На 9 август 2005 г. жалбоподателят обжалва, претендирайки за по-висока сума на обезщетението за вреди.

21. В окончателно решение от 6 януари 2006 г. Ловешкият окръжен съд потвърждава решението на районния съд, съгласявайки се напълно с неговите аргументи, като заявява:

„не е [било] представено никакво доказателство за конкретна вреда или влошаване на здравословното състояние [на жалбоподателя] или психологическото му благоразположение”.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО

A. Изпълнение на наказания

22. Законът за изпълнение на наказанията от 1969 г., в сила до 1 юни 2009 г., предвижда различни режими на лишаване от свобода на затворниците. Според член 127б лишените от свобода, които излежават доживотна присъда, първоначално се поставят под „специален режим”, който може да бъде променен на по-малко строг.

23. Наредба 56 за прилагането на закона, в сила до 1 февруари 2010 г., предвижда, че лишените от свобода на „специален режим” се настаняват в постоянно заключени помещения при засилен надзор и охрана.

24. Съгласно член 36, ал. 2 от Наказателния кодекс наказанията не може да имат за цел „причиняване на физическо страдание или унижаване на човешкото достойнство”. Подобна забрана се съдържа и в член 2, ал. 2 от Закона за изпълнение на наказанията от 1969 г.

Б. Отговорност на държавата за вреди

25. Член 1, ал. 1 от Закона от 1988 г. с първоначално заглавие Закон за отговорността на държавата за вреди, причинени на граждани, преименуван на 12 юли 2006 г. на Закон за отговорността на държавата

и общините за вреди („Законът от 1988 г.”), предвижда, че държавата отговаря за щети, причинени на граждани и юридически лица от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на държавни или общински органи и длъжностни лица при или по повод на изпълнение на административна дейност. Според член 4 присъденото обезщетение трябва да покрива всички имуществени и неимуществени вреди, които са пряка и непосредствена последица от незаконосъобразния акт на бездействие.

26. Съгласно член 10, ал. 2, във формулировката му до май 2008 г., разноските и разходите по производството се заплащат от ищеца при завеждането на иска. Ако обаче искът бъде отхвърлен изцяло или частично, съдът разпорежда на ищеца да заплати „дължимите разходи и разноски по производството”. Съдът тълкува тази разпоредба така, че ищите трябва да заплатят съдебни такси, изчислени като *съразмерен* процент от отхвърлената част от иска. През май 2008 г. тази разпоредба е заменена от нов член 9а, който предвижда проста държавна такса за завеждане на иск по Закона.

III. ДОКЛАДИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ КОМИТЕТ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА ИЗТЕЗАНИЯТА И НЕЧОВЕШКОТО ИЛИ УНИЗИТЕЛНО ОТНАСЯНЕ ИЛИ НАЗАКАЗАНИЕ (“КПИ”)

27. КПИ не е посетил Ловешкия затвор. По време на посещенията си в други затвори в България той отбелязва използването от затворниците на кофи за удовлетворяване на физиологичните им нужди. Намирайки тази практика за „неприемлива”, той няколко пъти препоръчва тя да бъде прекратена (вж. параграфи 73 и 77 от доклада на КПИ за посещението му в България от 2006 г. (CPT/Inf (2008) 11) относно Софийския затвор и параграфи 82, 87 и 118 от доклада му от 2002 г. (CPT/Inf (2004) 21) относно Бургаския и Плевенския затвори).

28. В доклада си от посещението през 2008 г. (CPT/Inf (2010) 29) КПИ разглежда ситуацията на затворниците, излежаващи доживотни присъди в Софийския затвор, и изразява загриженост относно приложимите законови разпоредби, според които тези затворници са системно подлагани на „специален режим” за първоначален период от време. Той препоръчва тази практика да бъде преразгледана.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНИ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕНОВЕ 3 И 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

29. Жалбоподателят се оплаква, че условията в Ловешкия затвор са били унижителни в нарушение на член 3 от Конвенцията, който гласи:

„Никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унижително отношение или наказание.”

30. Жалбоподателят се оплаква още, че не е разполагал ефективни правни средства за защита във връзка с условията на неговото задържане. Той се позовава на членове 6 § 1 и 13 от Конвенцията и член 1 от Протокол № 1. Съдът счита, че оплакването следва да бъде разгледано единствено във връзка с член 13 от Конвенцията, който предвижда:

„Всеки, чиито права и свободи, провъзгласени в тази Конвенция, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции. ”

31. Правителството изтъква, че на жалбоподателя вече е било присъдено обезщетение за вреди във вътрешно производство поради лоши условия на живот в Ловешкия затвор за периода от 8 март 2000 г. до 27 октомври 2004 г. То твърди, че жалбоподателят не е изчерпал всички ефективни правни средства за защита, които е имал на разположение, за да потърси обезщетение за вреди за остатъка от престоя му в този затвор. Освен това правителството е на мнение, че страданието, понесено от жалбоподателя, не е достигнало минималния праг на тежест, предвиден в член 3 от Конвенцията. На последно място то изтъква, че след ремонт, извършен в Ловешкия затвор през есента на 2008 г., килиите са оборудвани със санитарни възли.

32. Без да излага конкретни аргументи, правителството освен това твърди, че няма нарушение на член 13.

33. Жалбоподателят оспорва тези аргументи. Той счита, че присъдената в отговор на иска му сума е неадекватна. Той твърди, че условията на неговото задържане са били равностойни на нечовешко и унижително отношение, което е било признато и от вътрешните съдилища.

34. По член 13 жалбоподателят посочва, че по принцип е разполагал с правно средство за защита, а именно иск по Закона от 1988 г. Въпреки че вътрешните съдилища са признали, че той е бил лишен от свобода в унижителни условия, те са му присъдили еквивалента на EUR 51, сума, която според него не представлява

адекватно обезщетение. Позовавайки се на делото *Йовчев срещу България* (№ 41211/98, 2 февруари 2006 г.), жалбоподателят оспорва формалистичния подход на вътрешните съдилища, според който, макар съдът да е намерил условията на лишаването му от свобода за нечовешки и унизителни, е поискал отделно доказателство, че той е пострадал в резултат от тях; така това правно средство за защита е било лишено от ефикасността, която би могло да има по принцип.

А. Периодът от 8 март 2000 г. до 27 октомври 2004 г.

1. Допустимост

(а) Член 3 от Конвенцията

35. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е завел иск по член 1 от Закона от 1988 г. относно условията на лишаването му от свобода през този период. Искът е бил допуснат частично и е довел до присъждане на обезщетение за вреди (вж. параграфи 12 – 21 по-горе). Затова възниква въпросът дали жалбоподателят все още може да се счита за жертва на нарушение на член 3 по отношение на този период. Макар да не го формулира изрично, правителството повдига такъв аргумент, тъй като се позовава на факта, че на жалбоподателя е било присъдено обезщетение (вж. параграф 31 по-горе).

36. Въпросът дали жалбоподателят може да претендира, че е жертва на твърдяно нарушение на Конвенцията, е относим към всички етапи от производството по Конвенцията (вж., наред с други източници, *Бурдов срещу Русия* (*Burdov v. Russia*), № 59498/00, § 30, ЕСПЧ 2002-III). Този въпрос по същество изисква *ex post facto* разглеждане на ситуацията на жалбоподателя от страна на Съда. По принцип не е достатъчно да е налице решение или мярка, постановени от вътрешните власти в полза на жалбоподателя, за да бъде лишен той от неговия статут на жертва, освен ако властите не са признали и след това присъдили адекватно обезщетение за нарушението на Конвенцията (вж. като неотдавнашен пример *Чоран срещу Молдова* (*Cioran v. Moldova*) (№ 2), № 7481/06, § 18, 20 юли 2010 г.).

37. Въз основа на практиката на българските съдилища от 2003 г. насам Съдът е приел, че искът по член 1 от Закона от 1988 г. по принцип е ефективно правно средство за защита при лоши условия на задържане и може да предостави адекватно обезщетение на лица, които са държани в такива условия (вж. *Христов срещу България* (реш.), № 36794/03, 18 март 2008 г.; *Кирилов срещу България*, № 15158/02, §§ 43 – 48, 22 май 2008 г.; *Шишманов срещу България*, № 37449/02, §§ 58 – 62, 8 януари 2009 г.; *Титови срещу България*, № 3475/03, § 34, 25 юни 2009 г.; *Симеонов срещу България*, № 30122/03,

§§ 43 – 47, 28 януари 2010 г.; и *Георгиев срещу България* (реш.), № 27241/02, 18 май 2010 г.). Всъщност жалбоподателят е завел такъв иск в настоящия случай. Съдът обаче не е убеден, че му е присъдено адекватно обезщетение по следните причини.

38. Първо, макар да са признали, че условията на задържане на жалбоподателя са били в нарушение на член 3 от Конвенцията и че това е продължило дълъг период от време, вътрешните съдилища са му присъдили много по-малка от претендираната сума единствено въз основа на аргумента, че не е представил доказателство за понесени вреди. Ловешкият районен съд заявява, че не е налице индикация, че физическото и психологическото състояние на жалбоподателя се е влошило (вж. параграф 17 по-горе). Ловешкият окръжен съд потвърждава този аргумент, като намира, че не е представено никакво доказателство, че жалбоподателят е понесъл „конкретна вреда или влошаване на [неговото] здравословно състояние или психологическо благоразположение” (вж. параграф 21 по-горе). Съдилищата не са счели доказателствата, установяващи, че условията в Ловешкия затвор са лоши, за показателни, че жалбоподателят е понесъл неимуществени вреди – като стрес, чувство на безизходица и тревога – вследствие на тези условия. Вместо това те, изглежда, са очаквали отделни, външни доказателства за такива вреди. В резултат на което на жалбоподателя е присъдена сумата от 250 лв. (еквивалентна на EUR 128) (вж. параграф 18 по-горе).

39. В делото *Йовчев срещу България* (цитирано по-горе, § 146) Съдът, изправен пред подобна ситуация, е приел, че такъв формалистичен подход може да превърне иск по член 1 от Закона от 1988 г. в неефективно правно средство за защита. Той отбелязва, че в резултат от този подход в случаи, в които не могат да бъдат установени вреди, произтичащи от лоши условия на задържане въз основа на обективно, външно доказателство, на въпросните лица не се присъжда обезщетение за условия на задържане, които са в нарушение на член 3. Макар на жалбоподателя по това дело да е била присъдена малка сума, за разлика от случая на г-н Йовчев, с оглед на посоченото в предходния параграф Съдът не вижда причина да стигне до различно заключение.

40. Но дори и тази сума не е била получена от жалбоподателя. Макар да са му били присъдени 250 лева като обезщетение, той е трябвало да заплати 150 лева за съдебни такси, дължими във връзка с отхвърлената част от неговия иск, и в крайна сметка е получил само 100 лв. (еквиваленти на EUR 51). Таксите са изчислени в съответствие с правилото, предвидено в член 10, ал. 2 от Закона от 1988 г. (вж. параграфи 19 и 26 по-горе). В *Станков срещу България* (№ 68490/01, §§ 59 и 67, ЕСПЧ 2007-VIII). Съдът е заключил, че това правило често води до непропорционално ограничаване на правото на достъп до съд

на ищци, чиито искове по принцип са основателни. Подобно на г-н Станков жалбоподателят не може да бъде упрекван за това, че е претендирал прекомерно голяма сума, тъй като няма индикация, че към онзи момент е съществувала добре развита и достъпна съдебна практика, която би могла да му помогне да определи вероятния размер на обезщетението за лоши условия на задържане (вж. също съответно *Славчо Костов срещу България*, № 28674/03, §§ 62 и 63, 27 ноември 2008).

41. Статутът на жертва на нарушение на член 3 може да зависи от размера на присъденото на национално ниво обезщетение (вж. *Гефген срещу Германия (Gäfgen v. Germany)* [ГК], № 22978/05, § 118, ЕСПЧ 2010-..., и *Ciorap* (№ 2), цитирано по-горе, §§ 18 и 24). В друг контекст Съдът е приемал, че присъдени суми за обезщетения, по-малки от тези, които традиционно се присъждат в съответствие със съдебната практика и жизнения стандарт в съответната държава – но не и неразумно малки, може да са достатъчни, за да лишат жалбоподателите от статута им на жертви (вж. *Скордино срещу Италия (Scordino v. Italy)* (№ 1) [ГК], № 36813/97, § 206, ЕСПЧ 2006-V, и *Сималдоне срещу Италия (Simaldone v. Italy)*, № 22644/03, § 30, ЕСПЧ 2009-... (откъси)). Присъдената сума в настоящия случай обаче не отговаря на това условие. Тя е неразумно малка, особено като се има предвид, че е предназначена да обезщети жалбоподателя за период, продължил над четири години (вж. съответно *Чоран* (№ 2), цитирано по-горе, §§ 24 и 25). Съдът стига до заключението, че сумата не е предоставила на жалбоподателя адекватно обезщетение, така че да го лиши от неговия статут на жертва.

42. Съдът освен това смята, че оплакването по член 3, доколкото засяга този период, не е явно необосновано по смисъла на член 35 § 3 (а) от Конвенцията или недопустимо на други основания. Следователно трябва да бъде обявено за допустимо.

(б) Член 13 от Конвенцията

43. Съдът счита, че това оплакване е свързано с разглежданото по-горе и затова също трябва да бъде обявено за допустимо.

2. По същество

(а) Член 3 от Конвенцията

44. Новите формулировки на общите принципи, отнасящи се до разглеждането на условията за задържане по член 3, могат да бъдат намерени в следните неотдавнашни решения на Съда: *Славомир Мусиал срещу Полша (Sławomir Musiał v. Poland)* (№ 28300/06, §§ 85 – 88, ЕСПЧ 2009-...(откъси)), *Орховски срещу Полша (Orchowski v.*

Poland) (№ 17885/04, §§ 119 – 229, ЕСПЧ 2009-... (откъси)) и *Норберт Сикорски срещу Полша* (*Norbert Sikorski v. Poland*) (№ 17599/05, §§ 126-31, 22 октомври 2009 г.).

45. Съдът отбелязва, че разгледаното тук оплакване касае периода от 8 март 2000 г. до 27 октомври 2004 г., т.е. период от четири години, седем месеца и деветнадесет дни.

46. През част от този период, т.е. след 27 ноември 2003 г., жалбоподателят е бил поставен под „специален режим”, изискващ той да бъде държан в постоянно заключени помещения при засилен надзор и охрана (вж. параграфи 7 и 23 по-горе).

47. Първоначално жалбоподателят е настанен в самостоятелна килия с размери четири квадратни метра, а след това – в по-голяма килия с размери 12,6 квадратни метра. Килиите не са били оборудвани със санитарни възли или мивки и лишените от свобода са имали право да ходят до тоалетна и да се мият три пъти дневно за по десет минути. Извън тези периоди те е трябвало да използват пластмасова кофа, за да се облекчат, която са могли да изпразнят и почистят, когато отидат до тоалетна (вж. параграф 8 по-горе).

48. Съдът отбелязва, че съдиите от районния съд, които са гледали иска на жалбоподателя, са посетили лично тези килии и въз основа на тази проверка и други доказателства са постановили, че условията на лишаване от свобода на жалбоподателя са равностойни на унижително отношение. Те са постановили още, че облекчаването в кофа в присъствието на други задържани в малка килия без достатъчна вентилация е несъвместимо с изискванията на член 3 (вж. параграфи 13 – 15 по-горе). Решението на районния съд след това е потвърдено от Ловешкия окръжен съд (вж. параграф 21 по-горе).

49. Съдът не вижда причина да се отклони от констатациите на вътрешните съдилища (вж. съответно, *Чоран (№ 2)*, цитирано по-горе, §§ 22 и 23). Макар последните очевидно да са имали предвид само периода, в който жалбоподателят е делял килия с други лишени от свобода, Съдът не вижда причина да не разшири този извод и за времето, когато той е бил държан в отделна килия (вж. параграф 8 по-горе). Вярно е, че в *Кехайов срещу България* (№ 41035/98, § 71, 18 януари 2005 г.), Съдът е постановил, че:

„подлагането на задържаното лице на унижението да се облекчава в кофа в присъствието на други съкилийници не може да бъде обосновано, освен в специфични ситуации, при които разрешаването на посещенията в санитарните възли би създавало конкретна и сериозна опасност за сигурността”.

По-късно обаче, в *Малечков срещу България* (№ 57830/00, § 140, 28 юни 2007 г.), Съдът е заключил, че:

„въпреки че е бил настанен сам в килията, подлагането на едно задържано лице на неудобството да трябва да се облекчава в кофа, не може да се счита за

допустимо, освен при специални ситуации, когато разрешаването на посещение до санитарните помещения би създавало конкретна и сериозна опасност от гледна точка на сигурността”.

50. КПИ в своите доклади за България също намира тази практика за „неприемлива” (вж. параграф 27 по-горе). Не може да се пренебрегне и фактът, че жалбоподателят е оставен в тези условия за продължителен период от време (вж. параграф 45 по-горе).

51. Горните съображения са достатъчни за Съда да заключи, че между 8 март 2000 г. и 27 октомври 2004 г. жалбоподателят е бил държан в унижителни условия в Ловешкия затвор. Затова не намира за необходимо да преценява дали, както твърди жалбоподателят, храната, сервирана в този затвор, е с лошо качество. Той отбелязва, че вътрешните съдилища са отхвърлили това твърдение на жалбоподателя като необосновано (вж. параграфи 16 и 21 по-горе), тъй като жалбоподателят не е представил никакво доказателство за оплакването си.

52. Следователно е налице нарушение на член 3 от Конвенцията.

(б) Член 13 от Конвенцията

53. Съдът вече констатира, че искът, който жалбоподателят е завел по член 1 от Закона от 1988 г., касаещ периода от 8 март 2000 г. до 27 октомври 2004 г., не му е осигурил адекватно обезщетение главно в резултат от твърде формалистичния подход на местните съдилища (вж. параграфи 38 – 40 по-горе). Подобно на делото *Йовчев* (цитирано по-горе, § 146), Съдът счита, че в резултат от подхода на местните съдилища искът на жалбоподателя е изгубил доста от своята ефикасност като правно средство за защита. Освен това такъв иск би могъл да доведе до присъждане на парично обезщетение, но не и до подобрение на съществуващото положение, затова сам по себе си той не се явява правно средство за защита, което би могло да предостави адекватно обезщетение. Както отбелязва Съдът в няколко последни дела, касаещи лица, които продължават да бъдат държани в предполагаемо лоши условия на задържане (вж. *Орховски*, § 109, и *Норберт Сирорски*, § 116, и двете цитирани по-горе; *Латак срещу Полша* (*Łatak v. Poland*) (реш.), № 52070/08, §§ 77 – 85, 12 октомври 2010 г.; и *Ломински срещу Полша* (*Łomiński v. Poland*) (реш.), §§ 68 – 76, № 33502/09, 12 октомври 2010 г.), правните средства за защита във връзка с условия на задържане, които имат чисто компенсаторен характер, могат да се считат за ефективни само по отношение на жалбоподатели, които или са били освободени, или са поставени в условия, които отговарят на стандартите на Конвенцията.

54. Съдът счита, че наличието на вътрешни процедури за лишението от свобода, чиято цел е постигането на конкретни подобрения на

условията на задържане, е от изключително значение за ефикасната защита срещу нечовешкото и унижително отношение на национално ниво, особено в случаи, касаещи продължително задържане, при които, както е посочено в горния параграф, самото присъждане на вреди не може да се смята за адекватно обезщетение.

55. В настоящия случай жалбоподателят през 2004 г. се е оплакал на затворническата администрация от условията на неговото задържане. Жалбата обаче по-късно е била унищожена и Съдът не е информиран за отговор от страна на администрацията (вж. параграф 11 по-горе). Във всеки случай правителството не твърди, че това оплакване е накарало властите да предприемат мерки за подобряване условията на задържане на жалбоподателя. Властите са направили подобрения в Ловешкия затвор, но това се е случило доста по-късно, през есента на 2008 г. (вж. параграфи 6 и 31 по-горе), и очевидно без връзка с оплакването на жалбоподателя. Правителството не посочва конкретни възможности жалбоподателят да инициира процедури и да получи, доколкото оплакването му е обосновано, практическо подобрение на условията на задържане.

56. Следователно е налице нарушение на член 13 от Конвенцията.

Б. Остатъкът от престоя на жалбоподателя в Ловешкия затвор

Допустимост

(а) Член 3 от Конвенцията

57. Във връзка с периода след 27 октомври 2004 г. правителството повдига възражение за неизчерпване на правните средства за защита, защото жалбоподателят не е потърсил обезщетение за вреди по Закона от 1988 г. (вж. параграф 31 по-горе).

58. В три неотдавнашни дела, касаещи лица, които продължават да бъдат държани в твърдяни лоши условия на задържане, Съдът е отхвърлил възраженията за неизчерпване на правните средства за защита, тъй като жалбоподателите са били в невъзможност да започнат производство и да постигнат произнасяне по исковете си обезщетение за вреди срещу държавата (вж. *Славомир Мусиал*, §§ 77 и 82, *Орховски*, §§ 108 и 109, и *Норберт Сикорски*, § 116, и двете цитирани по-горе). Съдът е пояснил, че правни средства за защита във връзка с условия на задържане, които имат чисто компенсаторен характер, могат да се считат за ефикасни само по отношение на жалбоподатели, които или са освободени, или са поставени в условия, които отговарят на стандартите на Конвенцията (вж. *Орховски*, § 109, и *Норберт Сикорски*, § 116, и двете цитирани по-горе). Той е потвърдил напълно

тази си позиция в решенията по делата *Латак*, §§ 77 – 85 и *Ломински*, §§ 68 – 76, и двете цитирани по-горе.

59. По същата причина може да се заключи, че доколкото жалбоподателят е продължил да бъде държан в същите условия, един иск за обезщетение за вреди сам по себе си не би представлявал ефективно правно средство за защита. Съдът обаче не може да не отбележи, че на 5 ноември 2008 г. жалбоподателят е прехвърлен в друг затвор (вж. параграф 6 по-горе). Той не се е оплакал от условията там и не е предоставил информация за тях (вж. параграфи 10 и 29 по-горе и сравни с: *Георгиев и Латак*, §§ 78 и 81, и двете цитирани по-горе). Следователно иск по член 1 от Закона от 1988 г. не може да бъде изключен като неефективен от гледна точка на горепосочения тест. Той не може да се счита и за лишен от възможност за успех. Вярно е, че в резултат от подхода на съдилищата искът на жалбоподателя относно престоя му в затвора преди 27 октомври 2004 г. не е довел до адекватен размер на обезщетението (вж. параграфи 38 – 40 по-горе). Не може обаче да се пренебрегне фактът, че предвид общото състояние на правораздаването на вътрешните съдилища, исковете по член 1 от Закона от 1988 г. по правило са ефективен начин за получаване на удовлетворение относно лоши условия на задържане (вж. параграф 37 по-горе). При тези обстоятелства Съдът не е убеден, че завеждането на втори иск от жалбоподателя не би му осигурило адекватно обезщетение. Жалбоподателят не е завел такъв иск.

60. От това следва, че що се касае до престоя на жалбоподателя в Ловешкия затвор след 27 октомври 2004 г., жалбата по член 3 трябва да бъде отхвърлена в съответствие член 35 §§ 1 и 4 от Конвенцията поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита.

(б) Член 13

61. Във връзка с констатацията си, че жалбоподателят не е разполагал с ефективно правно средство за защита по отношение на оплакването му по член 3, и като има предвид тясната връзка между член 13 и член 35 § 1 от Конвенцията, Съдът заключава, че оплакването на жалбоподателя по член 13 е явно необосновано и трябва да бъде отхвърлено в съответствие с член 35 §§ 3 (а) и 4 от Конвенцията (вж. *Слимани срещу Франция (Slimani v. France)*, № 57671/00, § 42, ЕСПЧ 2004-IX (откъси)).

II. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

62. Член 41 от Конвенцията гласи:

“Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

A. Вреди

63. Жалбоподателят претендира обезщетение за неимуществени вреди в размер на 45 000 евро (EUR), изтъквайки, че задържането му в условия, противоречащи на член 3 от Конвенцията, е продължило дълъг период от време.

64. Правителството оспорва претендираната сума.

65. Съдът намира, че жалбоподателят несъмнено е претърпял неимуществени вреди вследствие на констатираните по делото нарушения на правата му. Съдът счита за разумно да присъди претендираната от жалбоподателя сума пред вътрешните съдилища, а именно 3000 лв., еквивалентни на EUR 1530, като отчита, че констатацията за нарушение по член 3 се основава единствено на обстоятелството, че жалбоподателят е трябвало да използва кофа за удовлетворяване на физиологичните си нужди в затвора (вж. параграфи 44 – 52 по-горе). Към тази сума следва да се добавят всички данъци, с които тя би могла да бъде обложена.

B. Разноски

66. Жалбоподателят претендира също така 200 евро за разноски.

67. Правителството приканва Съда да отхвърли тази искова претенция, изтъквайки, че тя не е подкрепена с никакви документи.

68. Съгласно практиката на Съда жалбоподател има право на възстановяване на разноски във връзка с производството само доколкото е доказано, че същите са действително и по необходимост направени и са в разумен размер. За тази цел чл. 60, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда предвижда жалбоподателите да приложат към жалбите си за справедливо обезщетение “относими разходооправдателни документи”, а ако не го направят, Съдът “може да отхвърли исковите претенции изцяло или частично”. В настоящия случай, като отбелязва, че жалбоподателят не е представил никакви документи в подкрепа на претендираната сума, Съдът не му присъжда нищо по този иск.

В. Лихва за забава

69. Съдът счита за подходящо лихвата за забава да бъде изчислена на основата на пределния лихвен процент на Европейската централна банка, с добавени три процентни пункта.

**ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ
ЕДИНОДУШНО:**

1. *Обявява* жалбата за допустима в частта, касаеща задържането на жалбоподателя от 8 март 2000 г. до 27 октомври 2004 г., а в останалата ѝ част – за недопустима;
2. *Постановява*, че е налице нарушение на член 3 от Конвенцията по отношение на периода от 8 март 2000 г. до 27 октомври 2004 г.;
3. *Постановява*, че е налице нарушение на член 13 от Конвенцията по отношение на периода от 8 март 2000 г. до 27 октомври 2004 г.;
4. *Постановява*
  - (а) ответната държава да заплати на жалбоподателя в срок до три месеца от датата, на която решението влезе в сила в съответствие с член 44 § 2 от Конвенцията, EUR 1530 (хиляда петстотин и тридесет евро) за неимуществени вреди, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими върху тази сума, в легова равностойност по курса към датата на изплащането;
  - (б) след изтичане на горецитирания тримесечен срок до извършване на плащането ще бъде дължима обикновена лихва върху горната сума в размер, равен на пределния лихвен процент на Европейската централна банка за периода на забава, с добавени три процентни пункта;
5. *Отхвърля* останалата част от иска на жалбоподателя за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 10 февруари 2011 г. в съответствие с чл. 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
Секретар

Пеер Лоренцен
Председател